

PARNASSIA

1996:1

PARNASSIA

Medlemsblad för Föreningen Smålands Flora Årgång 9 1996 nr 1

Adress: c/o Christoffersson; Göträdsgatan 8; 341 39 Ljungby

Bankgiro 857 – 6506; postgiro 66 29 27 – 3

Prenumerationsavgift för år 1996 är 50 kr

Styrelseledamöter i Föreningen Smålands Flora 1995–96

Ordförande	Allan Karlsson; Liljeholmsvägen 6; 575 39 Eksjö tel. 0381 – 104 16
Vice ordförande	Margareta Edqvist; Syrengatan 19; 571 39 Nässjö tel. 0380 – 106 29
Sekreterare	John Christoffersson; Villa Vibo, Långemåla; 570 76 Ruda tel. 0499 – 300 06
Kassör	Ingvar Christoffersson; Göträdsgatan 8; 341 39 Ljungby tel. 0372 – 143 83
Övriga ledamöter	Gunvald Bruce; Skogsråstigen 20; 593 52 Västervik tel. 0490 – 152 26 Thomas Karlsson; Sektionen för fanerogambotani, Naturhistoriska Riksmuseet, Box 5007; 104 05 Stockholm tel. 08 – 666 51 79 Curt Mossberg; Segerstadsvägen 64; 352 63 Växjö tel. 0470 – 629 96 Barbro Otterstedt; Högabergsgatan 12; 331 41 Värnamo tel. 0370 – 165 97 Åke Rühling; Bangatan 8; 222 21 Lund tel. 046 – 13 92 62, arb 046 – 222 97 81 Göran Wendt; Högstorpssvägen 142 B; 352 42 Växjö tel. 0470 – 227 33 Åke Widgren; Ronnebygatan 10; 371 32 Karlskrona tel. 0455 – 31 17 41
Redaktör	Jan-Erik Hederås; Tyringegatan 21; 252 76 Helsingborg tel. 042 – 14 03 91

Omslagsbilden visar slätter i en äng med slätterblomma (teckning av John Käll)

Åsnen

ÅKE WIDGREN

Årsmötesexkursionen kommer i år att hållas vid sjön Åsnen i södra Småland. Det kan därför vara lämpligt med en kort presentation av sjön och några av de växter som vi kommer att se vid exkursionen. En beskrivning av sjöns nordligaste del och det närbelägna Huseby finns att läsa i Parnassia 1993:1.

Åsnen är en av Smålands största sjöar. Ytan är ca 150 kvadratkilometer men det maximala djupet är endast 14 m. Sjön är extremt flikig och innehåller mer än 400 öar. En sänkning med 60 cm gjordes på 1830-talet. Vattennivån har därefter varit reglerad. Under 1975 och -76 var vattenståndet i sjön extremt lågt, som lägst endast 137,44 m, vilket blottlade enorma arealer med sjöbotten i den grunda sjön. Sedan den senaste vattendomen, som fastställdes 1982, har nivån legat ganska stabilt mellan 138,50 och 139,20 m.ö.h.

Större delen av sjön är näringsfattig med karaktäristiska strand- och bottenväxter som *styyt* och *vekt braxengräs*, *notblomster*, *strandpryl*, *sylört*, *spikblad*, *strandranunkel*, *nålsäv* och *myrtåg*. I vikar med mjukbotten kan man hitta *vattenbläddra* och *sydbläddra*. Åsnens norra del, Skatelövsfjorden, avviker kraftigt från resten av sjön. Näringsrika lersediment samt påverkan från bl a omgivande jordbruksmarker ger förutsättningar för en mycket artrik flora och fågelfauna. Bland krävande växtarter märks *blomvass*, *sjöranunkel*, *smalkavedun*, *hybriden mellan smal- och bredkavedun*, *hornsärv*, *kransslinga*, *krusnate*, *trubbnate* och *vattenpest*. På långgrunda leriga stränder växer *rödlänke* och *slamkrypa*. Även de omgivande skogsmarkerna hyser en artrik flora med bl a många krävande lundarter. De rikaste lövskogarna finns på Almöarna och Kläcklingen samt på Munkanäs vid sjöns södra del.

Väldigt lite är känt om Åsnens strand- och vattenvegetation före 1970-talet. Uppgifterna inskränker sig till några notiser som N J Scheutz och G O Hyltén-Cavallius publicerade i Botaniska Notiser i slutet av 1800-talet, herbarieexemplar tagna av J Strandmark under åren 1910–1925 vid sjöns norra delar samt enstaka fynd rapporterade av andra botanister. Under åren 1974–75, i samband med prövning av en ny vattendom, gjorde Allan Nicklasson en florainventering på 72 strandavsnitt runt sjön. Med ledning av bl a Nicklassons inventeringsresultat kan man gissa att de extrema lågvattnen i mitten av 1970-talet skadade och kanske t o m slog ut vissa strandväxter. En art som tillfälligt tog stor skada var *blomvassen*. Från att ha varit vanlig i nordvästra delen av Skatelövsfjorden försvann den nästan helt 1976. Den återhämtade sig dock under 1980-talet och är idag nästan lika vanlig som före lågvattenåren.

Vid Åsnen möts ett flertal arter med olika växtgeografisk utbredning. Här följer en kort genomgång av de intressantaste.

Nordliga arter

Flera nordliga arter har sin sydgräns i Åsnenområdet. Bland nordliga strandväxter märks *brunnrör*, *madrör*, *ängsrör* och *dvärgmåra*. Rörarterna har beskrivits närmare i Parnassia 1994:1.

Dvärgmåran är känd från ett stort antal lokaler (inom totalt 2 rutor) kring Skatelövsfjorden. Särskilt talrik är den vid sjöns västra sida. Skatelövslokalerna är de sydligaste kända i landet och upptäcktes av Stig Johnsson omkring 1990. Vid Skatelövsfjorden växer arten främst i mader och strandkärr. Ibland uppträder den i massförekomster på nyligen blottad jord, t ex vid nygrävda båtplatser. 1995 skedde slåtter på en av maderna, något som tycks ha gynnat *dvärgmåran*.

Västliga arter

Västliga arter med östgräns vid eller nära Åsnen är bl a *klockgentiana*, *klockljung*, *dysäv* och *sjötätel*. Den förstnämnda växer i stor mängd i ett strandkärr söder om Ulvön vid Åsnens sydvästra del, tillsammans med bl a *klockljung* och *brunag*. Lokalen upptäcktes redan på 1920-talet av Fredrik Hård och är förmodligen landets sydöstligaste.

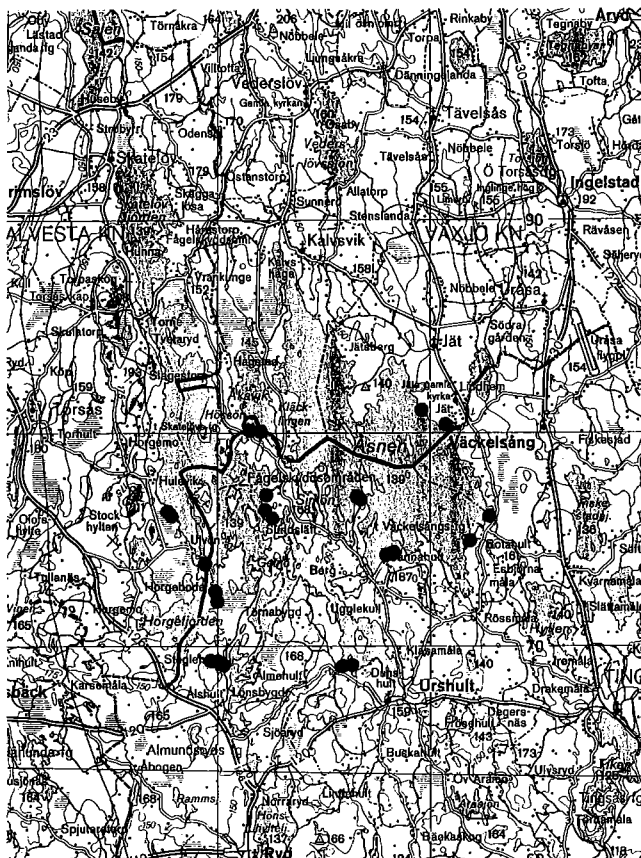

Fig 1. Karta över sjön Åsnen (skala 1:350 000). Svarta prickar markerar nu kända sjötätellokaler.

Sjötåtel är idag känd från 23 lokaler runt Åsnen (på sammanlagt 14 rutor), de flesta upptäckta i början av 1990-talet (se fig 1). Det verkliga antalet torde dock vara mycket större. Ofta växer den på sandiga, något dyiga moränstränder tillsammans med arter som *flaskstarr*, *blåtåtel*, *brunven*, *pors*, *spikblad* och *åkermynta*. På många av lokalerna är den fåtalig. Rika förekomster finns framförallt vid Frankasjön och Horgefjorden i sydväst samt vid Grimsvik på östra sidan av sjön. I sjöns norra delar saknas den helt, troligen på grund av att stränderna är olämpliga. Sannolikt har *sjötåteln* varit vanligare förr. Det finns tyvärr inga riktigt gamla uppgifter men i mitten av 1970-talet rapporterade Allan Nicklasson 8 lokaler. Jag har själv besökt 5 av dem men bara lyckats återfinna arten på 1 lokal. Orsaken till att *sjötåteln* försvunnit från flera stränder är troligen igenväxning, kanske som en följd av det extremt låga vattenståndet i sjön 1975–76.

Sydliga arter

Ett ganska stort antal växter med mer eller mindre sydlig utbredning finns i Åsnenområdet, bl a normalt kustbundna arter som *söthjörnbär*, *slån* och *korallhagtorn* som alla gynnas av det milda klimatet vid sjön. En sydlig strandväxt som är ganska vanlig på steniga stränder runt hela sjön är *kransmynta*. En mera ovanlig art är *safsa* som vid Åsnen är funnen på två lokaler, Stårudden i Torne och Kläcklingenäset.

Några försvunna strandväxter

- *Pilblad* är känd från Skatelövsvjorden sedan gammalt. 1871 rapporterades arten av N J Scheutz från Torpans mynning. I början av 1970-talet hittades den vid en båtplats i Skatelövsvjordens nordvästra del, men försvann efter några år. Det sista pilbladet vid sjön sågs av Stig Johnsson som 1988 återfann arten vid Torpans mynning. Några veckor senare var det enda exemplaret borta, troligen avbetat av kanadagäss, och därefter har arten inte setts vid sjön. Det är tänkbart att intensivt gäsbete är orsak till att den försvunnit.
- *Krypfloka* är liksom pilblad känd från Torpans mynning vid Skatelövsvjorden sedan gammalt. Den senaste uppgiften är från ca 1975. Därefter har krypflokan inte setts. Orsaken till försvinnandet är okänd men man kan naturligtvis misstänka torrläggningen 1975–76. Arten finns fortfarande rikligt vid Husebyån strax norr om Åsnen.
- *Ormtunga* fanns enligt Strandmark på Hössöns västra sida SO Torne för ca 70 år sedan (se Parnassia 1993:1). Den exakta lokalen är inte känd men arten har förgäves eftersökts.
- *Klotgräs* hittades liksom *sjötåtel* på 8 lokaler av Allan Nicklasson 1974–75. Under florainventeringen rapporterades den av Curt Mossberg från 2 lokaler 1989 (Skärvudde norr om Kläcklingen och Sjögården vid Jätsberg). Troligen gynnades arten tillfälligt av de extrema lågvattnen och utvecklade snabbt massförekomster på blottlagda lersediment. Klotgräset har förgäves eftersökts vid sjön under senare år, men man kan ändå inte dra slutsatsen att det dött ut. Klotgräs är ingen lättfunnen art. Kanske kommer det åter att dyka upp under någon torrsommar med lågvatten. Kanske vid årets exkursion?

Ake Widgren; Ronnehygatan 10; 371 32 Karlskrona

Floraväktarverksamheten i Småland

Årsrapport 1995

MARGARETA EDQVIST, ÅKE RÜHLING

Floraväktarverksamheten i Småland startade 1994 som en naturlig fortsättning på landskapsinventeringen, som just då avslutades. Liknande väktarverksamhet bedrivs sedan några år tillbaka i flera andra landskap, t.ex. Skåne och Västergötland. De arter som är föremål för övervakning i Småland utgörs av de vilka på den officiella rikslistan *Rödlistade växter i Sverige 1995* betecknats som akut hotade eller sårbara. Till dessa har lagts ett antal sällsynta och hänsynskrävande arter som ur regional synpunkt bedömts vara hotade och kan vara väl så väsentliga att följa. Urvalet av de senare har i regel gjorts i samråd med respektive länsstyrelse och kan därför skifta inom olika delar av landskapet.

De växtplatser som regelbundet kontrolleras utgörs av de där respektive art setts 1978 eller senare, dvs. från starten av inventeringen av Smålands flora. Oftast finns bara en enda äldre fyndnotering, vilken i regel tillkommit då arten registrerades för landskapsinventeringen. Senare har en uppföljning gjorts genom återbesök 1994–1995 och i några fall har även nya växtplatser upptäckts. Då återfynd från högst två år således skall ställas mot fynd gjorda under en femtonårsperiod blir det mycket vanskligt att uttala sig om förändringar i arternas numerär. Att åiterrapporter från 1994–1995 i många fall saknas kan ha flera orsaker. Så kan t.ex. året ha varit ogynnsamt för blomning eller för utveckling av ett- och tvååriga växter och kanske väktarna ej alltid funnit rätt växtplats. Det är först den fortsatta verksamheten med regelbundna besök på växtplatserna som kan väntas ge mer detaljerad information om floraförändringarna.

Många av de hotade arterna är känsliga för konkurrens och för därför en ambulerande tillvaro då de tvingas nykolonisera vegetationsfattiga ytor som vägslänter, åkrar, ruderatmark och blottlagda stränder. Det är därför givet att de ej kan förväntas vara kvar på äldre växtplatser så länge utan får sökas på nya.

Åtskilliga kärlväxter är redan försvunna från Småland, varav en del även från Sverige. De förtecknas i nedanstående tabell. Låt oss hoppas att floraväktarverksamheten bidrar till att den inte blir mycket längre i framtiden!

<i>Dvärgslåsbräken</i>	<i>Gatmälla</i>	<i>Jättespergel</i>	<i>Gaffelglim</i>
<i>Lindädra</i>	<i>Oljedädra</i>	<i>Strandvedel</i>	<i>Nätkörvel</i>
<i>Skärblad</i>	<i>Pipstärka</i>	<i>Linsnärja</i>	<i>Huvudarun</i>
<i>Limmåra</i>	<i>Ängsögontröst</i>	<i>Åkerskallra</i>	<i>Kransborre</i>
<i>Sjönöt</i>	<i>Vitnoppa</i>	<i>Loppört</i>	<i>Kamomillkulla</i>
<i>Vallfibbla</i>	<i>Sjönajas</i>	<i>Fin tofsäxing</i>	<i>Renkavle</i>
<i>Linrepe</i>	<i>Därrepe</i>	<i>Ängslosta</i>	<i>Homungsblomster</i>

Inte bara kärlväxter utan även kryptogamer har i viss utsträckning uppmärksamats. Bland de akut hotade och sårbara lavar som rapporterats märks *gammeleklav*, *blomskägglav*, *matt pricklav* och *rosa lundlav*. Av svamparter kan *tungticka*, *igelkottstaggsvamp* och *saffransticka* nämnas. De som är intresserade av att delta i övervakningen av kryptogamer kan höra av sig till Margareta Edqvist för att få listor över äldre fynd.

Verksamhetens organisation

Verksamheten har organiserats så att det i varje kommun finns en kontaktperson, som också bär huvudansvaret för övervakningens organisation och genomförande. Inom många kommuner har det varit svårt att finna tillräckligt många personer för uppgiften. Hör gärna av Dig till kommunens kontaktperson om Du vill delta i verksamheten eller kan lämna uppgift om arterna.

Alvesta	Stig Johnsson	0470-50188
Aneby, Nässjö	Margareta Edqvist	0380-10629
Eksjö	Allan Karlsson	0381-10416
Emmaboda	Per-Olof Halvarsson	0471-10041
Gislaved	Kerstin Johansson	0371-52089
Gnosjö	Björn Lilja	0370-99153
Hultsfred	Arne Ljungberg	0495-21154
Hylte	Bengt Johansson	0371-40103
Högsby	John Christoffersson	0499-30006
Jönköping	Ragnar Larnedal	036-91047
Kalmar	Sven Davidsson	0480-73593
Lessebo	Bengt Engberg	0478-10041
Ljungby	Agne Johansson	0372-22027
Markaryd	Conny Gustafsson	0433-21607
Mönsterås	Siewar Johansson	0499-44443
Nybro	Crister Albinsson	0480-28969
Oskarshamn	Åke Rühling	0491-77161
Sävsjö	Eira Petersson	0382-61571
Tranås	Jörgen Josefsson	0140-12731
Uppvidinge	Kerstin Petersson	0474-30516
Vaggeryd	Gunlög Joakimsson	0393-31289
Vetlanda	Tommy Merkert	0383-16597
Vimmerby	Sören Mjösberg	0492-13045
Värnamo	Barbro Otterstedt	0370-10436
Västervik, Valdemarsvik	Gunvald Bruce	0490-15226
Växjö	Yvonne Jacobsson	0470-29485

Tingsryd, Torsås, Älmhult och Åtvidaberg saknar ännu kommunansvarig.

Förteckning över akut hotade och sårbara arter

Detta är den första årsrapporten från floraväktarverksamheten i Småland. De arter som redovisas nedan utgörs av de akut hotade och sårbara. Antalet uppgår till 11 resp 48 arter. Av dem saknas aktuella återfynd för 2 resp 12 arter. Som ovan nämnts måste man dock komma ihåg att alla äldre fyndplatser ej blivit återbesökta varför tillbakagången kanske inte är fullt så kraftig som nu tillgängliga data antyder. Vi hoppas att denna redovisning skall inspirera till att söka efter arterna och att vi nästa år skall kunna konstatera att långt fler av dem finns kvar än som vi nu kunnat belägga.

Arternas ordning följer i stort sett *Den Nordiska Floran*. Om inget annat anges tillhör de kategorien sårbara. På utbredningskartorna visar öppna ringar fynd före 1994, ring med tvärstreck dito utan senare återfynd samt fyllda ringar fynd 1994 eller senare.

Cypresslummer *Diphasiastrum complanatum* ssp. *chamaecyparissus*

De flesta lokalerna för cypresslummer, nio stycken, ligger i Ljungby kommun. Enstaka förekomster finns dessutom i Hultsfred, Lessebo, Uppvidinge och Växjö kommuner. Under 1994–95 återfanns arten endast på 9 av de 14 ursprungliga fyndplatserna från 1981–89. — Karta 1.

Rutlåsbräken *Botrychium matricariifolium*

Under perioden 1979–85 påträffades rutlåsbräken på inalles 6 lokaler i Vetlanda, Vimmerby, Västervik och Växjö kommuner. Det finns inga återfynd från 1994 eller 1995.

Brunbräken *Asplenium adulterinum*

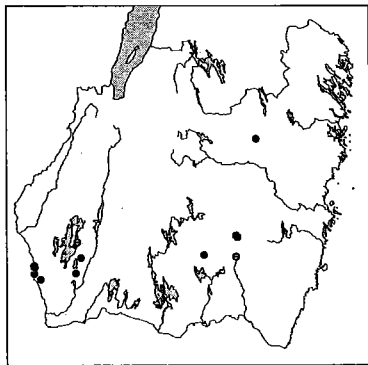
Brunbräken växer på ett tiotal ställen på Taberg med inalles ett hundratal tuvor. Arten, som även förekommer på en lokal i Västergötland, skyddas av fridlysning.

Klotgräs *Pilularia globulifera*

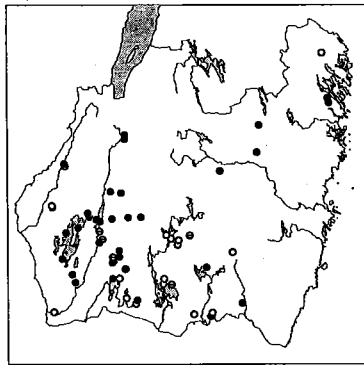
Klotgräs växer på botten av klarvattensjöar och åar. Den är vanligast i landskapets västra del och känd från drygt 50 platser. — Karta 2.

Väggört *Parietaria officinalis*

Väggört har spritt sig till komposter och öppen jord i några trädgårdar i Oskarshamn från exemplar som ursprungligen inplanterades från Simrishamn 1958. I Skåne har den sin klassiska lokal just i Simrishamn men har på senare tid även uppträtt i landskapets västra del. — Akut hotad i Sverige.

Karta 1. Cypresslummer

Karta 2. Klotgräs

Vårkällört *Montia arvensis*

Vårkällört påträffades 1983–84 på tre sinsemellan närbelägna lokaler i Torsås kommun. Den återfanns 1995 rikligt växande i diken på två av lokalerna. Arten förekommer dessutom i Skåne och Blekinge.

Fågellarv *Holosteum umbellatum*

Fågellarv är en ettårig nejlikväxt som gror på hösten och blommar tidigt på våren. Liksom många andra sådana växter varierar den starkt i antal från år till år. Fågellarv förekommer längs ostkusten vid Mönsterås, Oskarshamn och Västervik och har återfunnits på de flesta lokalerna.

Raggarv *Cerastium brachypetalum*

Raggarv är ettårig och växer mest på torrbackar. Den förekommer mycket sällsynt på fastlandet från Skåne till Sörmland samt på Öland och Gotland. Raggarv iaktogs vid Trolltorpet i Västerviks kommun 1984–85 men har ej eftersökts senare.

Klätt *Agrostemma githago*

Klätt finns bara kvar i ursprunglig åkermiljö på några få platser, t ex Hycklinge utanför Oskarshamn och Degla vid Aneby. På båda ställena lever den kvar genom att markägarna använder traditionella bruksmetoder och medvetet gynnar arten. Vid Kalmar fanns enstaka exemplar 1993 intill järnvägsspåren vid Lantmännen.

Grusnejlika *Gypsophila muralis*

Grusnejlika är mycket konkurrenksänslig och kräver öppen, sandig eller grusig mark. Under smålandsinventeringen har den noterats från nio lokaler, mest i landskapets sydöstra del. Den har under de senaste åren bara återfunnits på två platser, en i Emmaboda och en i Kalmar kommun.

Kommun, antal fyndplatser före från och med 1994

Emmaboda	2/1	Högsby	1/?	Torsås	2/?
Hultsfred	1/0	Kalmar	2/1	Växjö	1/?

Klippnejlika *Petrorhagia saxifraga*

Klippnejlika är troligen från början odlad men har naturaliserats på stenig och sandig mark. Den påträffades 1987 vid Jägarås i Växjö kommun samt vid Emmaboda station. På den senare lokalen fanns den ännu rikligt 1995.

Knippnejlika *Dianthus armeria*

Knippnejlika har troligen kommit in med gräsfrö och har naturaliserats på torr gräsmark. Arten påträffades under 1980–89 i Kalmar och Västerviks kommuner på tre resp fyra lokaler. 1994–95 fanns den bara kvar på ett ställe i vardera kommunen.

Åkerranunkel *Ranunculus arvensis*

Åkerranunkel är ettårig och uppträder som ogräs i åkrar. Arten påträffades 1981–90 på sju lokaler i Kalmar och två i Västerviks kommun. Den återfanns inte på någon av de fem platser som återbesöktes 1994–95.

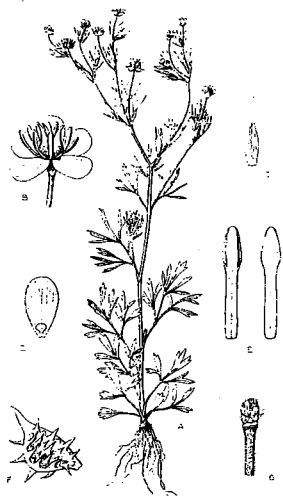

FIG. 10. — *Ranunculus arvensis* L. — A : Fleur isolée (x 1,2). — B : Fleur (x 4). — C : Sépale vu par sa face externe (x 4). — D : Sépale vu par sa face interne (x 4). — E : Étamine vue par sa face externe (x 4). — F : Pistille vu par sa face interne (x 4). — G : Graine (x 4). — H : Réceptacle après la chute des sépales (x 4). — DEL. G. VAN DAMME.

Åkerranunkel
ur Flore Générale de Belgique

Kålsenap *Erucastrum gallicum*

Kålsenap uppträder oftast tillfälligt på ruderatmark. Den påträffades 1991–92 på tre platser i Tranås kommun. 1994 fanns två exemplar kvar på en av lokalerna medan arten ej återfanns på någon av dem 1995.

Smålandsbjörnbär *Rubus vigorosus*

Smålandsbjörnbär har tidigare rapporterats från fyra närbelägna lokaler vid Västervik. På en av de tre lokaler som återbesöktes 1995 fanns arten kvar med några få buskar. Detta är den enda förekomsten i landet. — Akut hotad i Sverige.

Sprengelsbjörnbär *Rubus spengelii*

Sprengelsbjörnbär växer på två lokaler söder om Oskarshamn där den har kommit in i sen tid med timmer från Centraleuropa. Bestånden är små och hotade av vägrensslätter. I övrigt förekommer arten inom begränsade områden i Bohuslän och Skåne.

Grönbladsbjörnbär *Rubus muenteri*

Grönbladsbjörnbär förekommer rikligt i de centrala och södra delarna av Oskarshamn på åtminstone ett 40-tal lokaler. Söder därom växer den på Runnö samt sydligast på ett ställe i Mönsterås kommun nära Emåns mynning. Bestånden är livskraftiga men skadas lätt även av måttligt stränga vintrar.

Västerviksbjörnbär *Rubus vestervicensis*

Västerviksbjörnbär förekommer på N. Malmö norr om Västervik. Där bildar den ett sammanhängande bestånd om 50 m längs strandlinjen. Detta är artens enda växtplats i världen! — Akut hotad.

Mörkt björnbär *Rubus fuscus*

Mörkt björnbär är i Sverige endast känt från nordöstra Småland. Det finns på ca 30 lokaler, huvudsakligen nordost om Västervik där det mest växer på vägkanter och åkerrenar.

Spetsfingerört *Potentilla bifurca*

Spetsfingerört har kommit in med barlast. Ett begränsat bestånd, ca 5 m², finns på Ängö i Kalmar. Den uppträder dessutom på Gotland, i Östergötland och Uppland. — Akut hotad i Sverige.

Ärtvicker *Vicia pisiformis*

I Småland förekommer ärtvicker på inalles fem lokaler i kommunerna Jönköping, Valdemarsvik och Västervik. Den har återfunnits på samtliga lokaler som besöktes 1995.

Luddvicker *Vicia villosa*

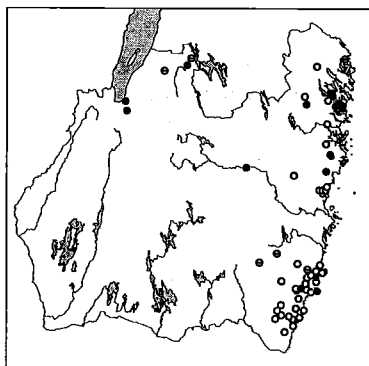
Luddvicker är ganska spridd i landskapet, framför allt i dess östra del. Utöver en del mer stabila åkerförekomster uppträder den mer eller mindre tillfälligt på vägkanter och skräpmark. — Karta 3.

Knölviol *Lathyrus tuberosus*

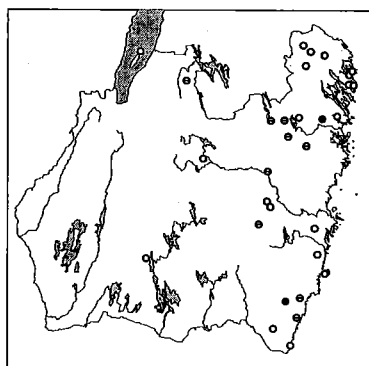
Knölviol odlades tidigare för sina ätliga rotknölar. Den påträffades 1984–91 på vardera en lokal i kommunerna Hultsfred, Kalmar, Oskarshamn och Tranås. 1995 återfanns knölviol bara vid Oskarshamn och Tranås.

Dvärgserradella *Ornithopus perpusillus*

Dvärgserradella växer på sandig öppen mark. De aktuella förekomsterna utgörs av vardera en plats i Emmaboda, Kalmar och Västerviks kommuner medan den ej är återfunnen på två äldre fyndplatser i Oskarshamn och en i Kalmar.

Karta 3. Luddvicker

Karta 4. Vit kattost

Brunnäva *Geranium phaeum*

Brunnäva har ursprungligen odlats eller kommit in med gräsfrö och växer på ett tjugotal lokaler i Sverige. Arten är tidigare känd från och finns kvar på tre platser i Jönköpings kommun. I Värnamo har den inte återfunnits på den plats där den påträffades 1981 medan en växtplats upptäcktes i Kalmar 1995.

Brandnäva *Geranium lanuginosum*

Brandnäva uppträder förutom på brandfält även på annan skogsmark, som störts t ex genom schaktning. De rikaste förekomsterna noterades åren närmast efter den omfattande skogsbranden 1983 vid Möckhult väster om Oskarshamn. Arten har dessutom setts i Eksjö, Hultsfred, Högsby, Vimmerby och Västerviks kommuner. De senaste fynden är alla från 1980-talet.

Vit kattost *Malva pusilla*

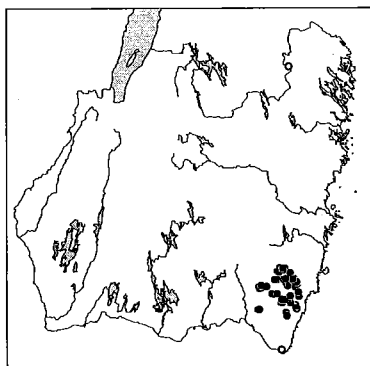
Vit kattost rapporterades under 1980–92 från ett 30-tal platser, mest i östra Småland. Det är inte så många lokaler som återbesökts och rapporter om fynd 1995 finns bara från två lokaler. — Karta 4.

Gråmalva *Lavatera thuringiaca*

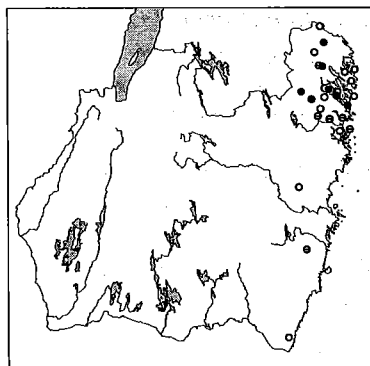
Ursprungligen har gråmalva odlats som läkeväxt och därefter naturaliserats. Den påträffades 1989 vid Öjemåla i Högsby kommun. År 1994 fanns 15 små individer kvar där, varav tre blommade.

Hedjohannesört *Hypericum pulchrum*

Hedjohannesört påträffades 1985 på en skogsbilväg söder om Oskarshamn och finns ännu kvar där. Dit har den sannolikt kommit in med timmer från Centraleuropa. I Sverige förekommer arten annars bara vid västkusten.

Karta 5. Sumpviol

Karta 6. Ljungsnärja

Dvärgjohannesört *Hypericum humifusum*

Dvärgjohannesört växer på öppen, helst sandig mark. Den är konkurrenssvag och försvinner när växttäcket sluter sig. Arten har tidigare påträffats på 14 platser i landskapets östra del men 1994–95 bara återfunnits på tre lokaler.

Kommun, antal fyndplatser före/från och med 1994

Emmaboda	1/0	Mönsterås	5/1	Vetlanda	1/0
Kalmar	1/1	Oskarshamn	3/0	Västervik	3/1

Sumpviol *Viola uliginosa*

Sumpviolen förekommer rikligast kring Nybro i anslutningen till Hagbyån, Halltorpsån och Ljungbyån. Ett enstaka fynd finns dessutom från Tyllinge, norr om Västervik. — Karta 5.

Dansk körvel *Anthriscus cerefolium*

Dansk körvel odlas stundom som kryddväxt och sprider sig tillfälligt. Den har påträffats på en lokal i vardera Gislaved, Gnosjö och Oskarshamns kommuner. År 1994 hittades den i Vaggeryds kommun men fanns 1995 bara kvar i Gislaved.

Taggkörvel *Anthriscus caucalis*

Taggkörvel påträffades 1987 på en komposthög och i kringliggande slånsnår på Strupö i Oskarshamns kommun. Den har ej återfunnits därefter. Taggkörvel är inte ovanlig på Öland och Gotland men har gått starkt tillbaka på sina fastlandslokaler.

Stor bockrot *Pimpinella major*

Stor bockrot påträffades 1978–90 på sammanlagt fyra platser i Vetlanda, Västervik och Växjö kommuner. Arten fanns 1994–95 kvar vid Emhult i Vetlanda och Gustavsberg i Västerviks kommun.

Krypfloka *Apium inundatum*

Krypfloka har rapporterats från en lokal i vardera Alvesta, Ljungby och Torsås kommuner samt från tre i Gislaved. Återfynd finns bara från en lokal i Alvesta samt från de i Gislaveds kommun.

Skogslysing *Lysimachia nemorum*

Skogslysing är i Småland sedan gammalt känd från Västervik. I övriga landet förekommer den bara i Skåne. 1992 upptäcktes den i ett skogsområde norr om Finsjö i Mönsterås kommun. Arten finns kvar såväl där som på en av lokalerna vid Västervik. På båda ställena är bestånden ganska små.

Flockarun *Centaureum erythraea* var. *erythraea*

Flockarun hör till de arter som är knutna till magra, torra naturbetesmarker och har gått starkt tillbaka. De aktuella förekomsterna utgörs av störda miljöer, nämligen ett vägdikey i Kalmar och ett övergivet stenbrott på Blå Jungfrun. På två tidigare fyndplatser vid Västervik har arten ej kunnat återfinnas.

Ljungs närja *Cuscuta epithymum* var. *epithymum*

Ljungs närja förekommer rikligast i landskapets nordöstra del där den mest uppträder på torr gräsmark som naturbeten och åkerrenar. På tidigare växtplatser i Kalmar, Oskarshamn och Torsås kommuner har den inte kunnat återfinnas. — Karta 6.

Smalbladig lungört *Pulmonaria angustifolia*

Smalbladig lungört har sin huvudförekomst längs Emådalen inom Hultsfred och Vetlanda kommuner. Dessutom finns smärre förekomster sydväst om Kalmar och nordost om Växjö. Den växer på torr gräsmark, gärna åssluttningar.

Kommun, antal fyndplatser före/från och med 1994

Hultsfred	4/4	Vetlanda	6/7
Kalmar	2/2	Växjö	2/2

Kattmynta *Nepeta cataria*

Kattmynta har tidigare påträffats på 12 lokaler och återfunnits på sju av dem. Den växer i öppna gårdsmiljöer. — Akut hotad i Sverige.

Kommuner, antal fyndplatser före/från och med 1994

Alvesta	1/1	Högsby	1/?	Jönköping	2/0	Nässjö	2/2
Hultsfred	1/1	Ljungby	1/1	Kalmar	1/1	Tranås	2/0

Drakblomma *Dracocephalum ruyschiana*

Drakblomma finns bara på ett ställe i Småland. De senaste två åren har endast ett exemplar iakttagits på växtplatsen, som ligger i Sävsjö kommun.

Ölandskungsljus *Verbascum densiflorum*

Ölandskungsljus har sannolikt naturaliserats från odling. Det förekom 1990–92 på två platser i Kalmar men har ej återskapat senare.

Grenigt kungsljus *Verbascum lychnitis*

Grenigt kungsljus finns nu på högst tio lokaler i Sverige. Det har tidigare rapporterats från inalles fem lokaler i Aneby, Högsby, Ljungby och Kalmar kommuner. 1994–95 fanns den kvar på en lokal i vardera Aneby, Ljungby och Kalmar kommun.

Kalvnos *Misopates orontium*

Kalvnos har tidigare förekommit på fyra platser i Alvesta kommun. År 1995 fanns den kvar på två av dem, i båda fallen med få exemplar. Arten har också tillfälligt uppträtt i Oskarshamn och Uppvidinge. — Akut hotad i Sverige.

Finnögontröst *Euphrasia rostkoviana* ssp. *fennica*

Finnögontröst förekommer huvudsakligen på småländska höglandet där den har ett av sina starkaste fästen i landet. Arten växer mest på ogödslade betesmarker samt på slättermarker. — Akut hotad i Sverige.

Kommuner, antal fyndplatser före/från och med 1994

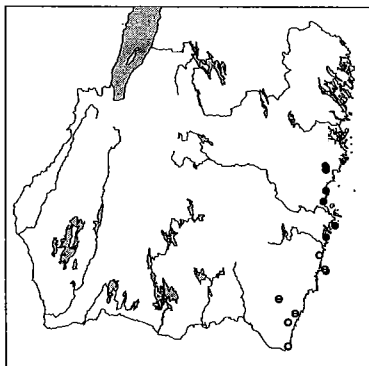
Aneby	1/1	Jönköping	6/0	Vetlanda	1/1
Eksjö	2/1	Nässjö	3/2		

Sommarklynne *Valerianella dentata*

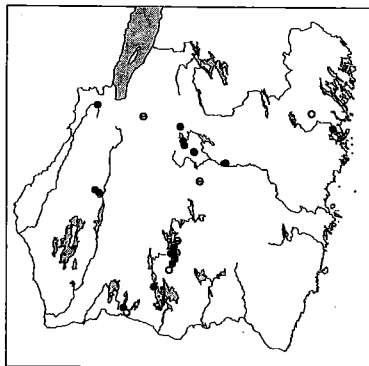
Sommarklynne växer bl a på trädesåkrar. Enstaka exemplar påträffades 1983 vid Torsås. Arten har ej eftersökts senare.

Svartklint *Centaurea nigra*

Ett exemplar av svartklint växte 1988–90 vid kommunens centralförråd i Älmhult. — Akut hotad i Sverige, utgången från Småland.

Karta 7. Klubbfibbla

Karta 8. Ängsfibbla

Klubbfibbla *Arnosotis minima*

Klubbfibbla växer företrädesvis på sandiga åkrar längs ostkusten. Från de 14 tidigare kända lokalerna rapporterades den som återfunnen på samtliga inom Mönsterås och Oskarshamns kommuner men inte från någon inom Kalmar eller Torsås. — Karta 7.

Strimfibbla *Leontodon taraxacoides*

Strimfibbla förekom på två ställen vid norra hamnen i Oskarshamn 1989–92 men har ej kunnat återfinnas därefter. Aktuella fynd finns i övrigt bara från fyra platser i landet. — Akut hotad i Sverige.

Ängsfibbla *Hieracium pratense*

Ängsfibbla återfinns huvudsakligen i centrala Småland där den är under spridning, mest längs vägar och järnvägar. Dit har den sannolikt kommit med gräsfrö, men på några platser växer den i mer ursprungliga miljöer, t ex rikkärr. — Karta 8.

Revsvalting *Baldellia repens*

Revsvalting växer på sjöstränder i nordöstligaste delen av landskapet. Därifrån har den rapporterats från ett 15-tal lokaler, i anslutning till sjöarna Vindommen och Fullbosjön.

Luddvårlök *Gagea villosa*

Luddvårlök växer i glesa gräsmattor, gärna under lindar. Förutom från Småland är den i dag känd från Skåne och Blekinge. I Kalmar växer luddvårlök vid gamla vattentornet och i Oskarshamn på tre platser; i stadsparken, vid gamla kyrkogården och vid rådhuset.

Rosenlök *Allium carinatum*

Rosenlök påträffades 1989 vid Hulu i Nässjö kommun, där den antagligen kommit in med gräsfrö. Den har ej återfunnits senare.

Huvudtåg *Juncus capitatus*

Huvudtåg är konkurrenssvag och växer mest på fuktig, blottad sand. Den påträffades 1985 vid Grisbäck och Gullemåla i Torsås kommun men har ej eftersökts därefter.

Renlosta *Bromus arvensis*

Renlosta har tidigare rapporterats från vardera en lokal i Jönköping, Kalmar, Nässjö, Oskarshamn, Sävsjö och Vimmerby kommuner. Vid de senaste kontrollbesöken fanns den bara kvar vid Sävsjö. Där har den kommit in i en trädgård och vårdas av ägaren.

Råglosta *Bromus secalinus*

Råglosta har förut rapporterats från rågåkrar i kommunerna Eksjö, Gislaved, Jönköping och Oskarshamn. Det senaste fyndet är från 1980-talet.

Brinklosta *Bromus commutatus*

Brinklosta finns bara på fyra platser i landet, varav en i Småland, nämligen på Vimmerby bangård. Där uppträder den rikligt inom en mindre yta. — Akut hotad i Sverige.

Borstsäv *Isolepis setaceus*

Borstsäv växer på blottad sand vid stränder. Den är konkurrenssvag och måste ständigt kolonisera nya lokaler. Den sågs senast 1989 vid Kieryd i Aneby kommun. Arten förtjänar eftersökas på blottlagda stränder i denna trakt.

Vityxne *Leucorchis albida*

Vityxne är knuten till slättermark och naturbetesmarker. Den är tidigare funnen i Gislaved, Jönköping, Lessebo och Tingsryds kommuner. Vityxne återfanns 1995 bara på en lokal i vardera Jönköping och Tingsryds kommuner, i båda fallen med få exemplar. — Akut hotad i Sverige.

Margareta Edqvist; Syrengatan 19; 571 39 Nässjö

Ake Rühling; Bangatan 8; 222 21 Lund

Några önskemål från länsstyrelserna om rapporteringen av väktararterna

YVONNE LILIEGREN, MARGARETA EDQVIST

Frekvensangivelser: Så som materialet ser ut idag kan man oftast endast säga om arten finns eller inte finns på lokalen. Vad är fåtal, enstaka, allmän, riklig, mängdvis m.m.? För att kunna se skillnader från år till år vore det bra om vi räknade antalet individer, så långt det är möjligt. När det blir för många eller är arter som är svåra att räkna så kan vi uppskatta till 100-tal, 500-tal o.s.v. Ange gärna också andelen fertila exemplar.

Lokalangivelser: Liksom i ovanstående fall är det även sökmöjligheten som skulle kunnas förbättras lite här för oss. Det gäller främst om en art påträffats vid eller i ett vattendrag eller en sjö. Då är det av mycket stort värde om det under lokalangivelse framgår vilket vattendrag eller vilken sjö det gäller. Om det på kartan inte finns något namn angivet — gäller främst vattendrag — kan man ange till vilken sjö eller till vilket större vattendrag det rinner, t.ex. bäck till Nömmen.

Anmärkning: Här är det ytterst värdefullt om det finns en trolig orsak till varför arten inte påträffats. Om det t.ex. beror på dålig hävd, felaktig hävd, avverkning eller annan skogsbruksåtgärd, exploatering, torr sommar, ev. inventering vid fel tidpunkt etc. Skriv gärna också om lokalen ser bra ut men att du ej lyckades hitta arten. Det behöver ej vara en sanning, det räcker med en kvalificerad gissning.

Ovanstående synpunkter vore till värdefull förbättring för oss på länsstyrelsen. Datamaterialet kan lättare bearbetas och bli till större nytta i vårt naturvårdsarbete. Det ska naturligtvis inte ställa till besvär för er, men om ni kan ha ovanstående i tankarna när ni fyller i blanketterna så vore vi tacksamma.

*Yvonne Liliegren; Miljövårdsenheten, Länsstyrelsen i Jönköping
Margareta Edqvist; Syrengatan 1; 571 39 Nässjö; tel. 0380 – 106 29*

Till alla prenumeranter

Inbetalningskort för prenumeration 1996 medföljer det här numret av Parnassia. Avgiften är 50 kr, och för den får Du två nummer. Glöm inte att ange namn och adress när Du prenumererar på Parnassia via postgirot. Vi kan ju inte skicka tidskriften när vi helt saknar uppgifter om inbetalaren. Fungerar inte Din prenumeration så ring eller skriv till mig!

Hjälp oss värva nya prenumeranter. Be dem anteckna **ny prenumerant** på inbetalningskortet.

Ingvar Christoffersson; Göträdsgatan 8; 341 39 Ljunghy; tel. 0372 – 143 83

När det gäller lavar får man aldrig ge upp

KRISTER WAHLSTRÖM

I somras besökte jag Änäs i Odensjö socken längst upp i nordvästra delen av Kronobergs län. Det var den 8 juni 1995. Markägare Evert Andersson håller här med sina kreatur ett fantastiskt landskap öppet med löv- och blomsterrika marker ner till sjön Unnen. Vid ett tidigare besök hos Evert hittade jag *lunglav* på en *lönn* i hans trädgård. Vi skulle nu tillsammans titta på den. Jag väntar en stund i trädgården och strosar runt lite. Framför huset står ytterligare några *lönnar* och på stammen på en av dessa syns några svarta fläckar. Jag går fram och ser att det är en *gelélav*.

De här *gelélavarna* tycker jag är krångliga, så med kniven lossar jag en cm² stor bit. Preparatet skickar jag iväg till Uno Björkman som bestämmer arten till *läderlappslav* **Collema nigrescens**.

I Svensk Botanisk Tidskrift 1993 beskriver Leif Björkman de trädlevande *gelélavarna*. Vad gäller läderlappslaven finns ett gammalt fynd från Kronobergs län. Det är från 1896 och fyndet gjordes i Dädesjö. Det är nästan 100 år sedan, och just därför får man inte ge upp när man letar efter lavar. Nu är det kanske inte så otroligt att laven hittades i Odensjö. De få fynd som finns från Småland i senare tid är från västligaste delarna av Jönköpings län och Hylte kommun i Hallands län.

Längre ner mot sjön finns fler träd med *lunglav* och på några segvuxna *ekar* växer den likaså sällsynta *blomskägglaven*.

Fyndplats: Småland, Kronobergs län, Odensjö socken, Änäs 63048-13598. På stambarken av levande lönn.

Litteratur: Björkman, L. 1993: Barklevande *gelélavar* i Småland. Svensk Bot. Tidskr. 87:113-132. Lund.

Krister Wahlström; Backgatan 16; 341 39 Ljunghy; tel. 0372 - 142 76

Årsmötet 1996

Du kommer väl ihåg att Smålands Flora har årsmöte på Grimslövs folkhögskola fredagen den 12 juli kl 19.00. Lördagen den 13 gör vi en bussutflykt till Äsnen.

Uteglömd uppgift

Anmälan till årsmöte och exkursion lämnas senast den 4 juli.
Välkommen!

Styrelsen

Innehållsförteckning

- 1 *A. Widgren*: Åsnen
- 4 *M. Edqvist, A. Rühling*: Floraväktarverksamheten i Småland. Årsrapport 1995
- 16 *Y. Liliegren, M. Edqvist*: Några önskemål från länsstyrelserna om rapporteringen av väktararterna
- 17 *K. Wahlström*: När det gäller lavar får man aldrig ge upp